

ANTIPASCHA 2022

V sobotu 30. apríla sa po dvoch rokoch opäť uskutočnilo mládežnícke stretnutie Antipascha. Zúčastnilo sa na ňom množstvo mladých ľudí z rôznych cirkevných obcí. Začali sme svätou liturgiou v našom košickom katedrálnom chráme, na ktorej sa

nám v kázni prihovoril o. Nikifor. Po liturgii sme sa duchovne posilnení presunuli do pastoračného centra na Hlavnej ulici.

Témou tohtoročného stretnutia bola Liturgia. Sme veľmi radi, že medzi nás zavítali otcovia duchovní Peter Savčák z Varadky, Miloš Nikifor Surma z Bežoviec a Miroslav Guba zo Slovinciek a spolu s miestnym

otcom Vladimírom Spišákom a otcom diakonom Matúšom sa s nami podelili so svojimi skúsenosťami. Celá beseda sa niesla v príjemnej a uvoľnenej atmosfére. Otec Peter nám vysvetlil význam a dôležitosť svätej liturgie v živote každého pravoslávneho kresťana. Dozvedeli sme sa veľa nových vecí o jej vývoji, symbolike, jednotlivých častiach a tradíciach v našich regiónoch, ale aj v zahraničí.

Po chutnom obede nasledovala druhá časť besedy, v ktorej otcovia duchovní odpovedali na naše otázky. Ďakujeme Hospodu Bohu za tento radostný a požehnaný deň, otcom duchovnými za ich ochotu a už teraz sa tešíme na ďalší rok.

Mládežníci z Košíc

Foto: facebook.com/BPMKosice, facebook.com/pco.slovincy

NEZABÚDAJME ĎAKOVAŤ

Ak ste čítali naše predošlé trangácke cestopisy, určite už máte predstavu, ako vznikajú a ako to u nás chodí. Avšak tentokrát bola naša cesta trochu iná...

Bolo skoré ráno. Vonku ešte sviatil mesiac, na jasnej oblohe bolo vidno súhvezdia a sem-tam sa svojim krásnym spevom ozvali prvé prebúdzajúce sa vtáčiky. Budík nám zazvonil o 3:15 a my sme sa ešte rozospatí, plní očakávaní a nezlomnej ochoty pomôcť zrazu ocitli v chladnom aute na ceste do Michaloviec. Počas cesty sme privítali bezkonkurenčný začiatok dňa – východ slnka s kávou, ktorá mimochodom vždy chutí najlepšie na cestách. Hovorí sa, že príležitosť málokedý zaklope na dvere druhýkrát a možno preto sme sa tejto príležitosti chytili hneď ako sa nám naskytla. Ako trojčlenná skupina dievčat a jedného bohoslovca sme sa teda vybrali na cestu, s cieľom prežiť deň zmysluplne a byť aspoň trochu nápomocný v tejto neľahkej situácii. Našou prvou zastávkou bola železničná stanica v Michalovciach, kde k nám po krátkom čakaní prišla pani dobrovoľníčka s prosbou, aby tam ostal jeden z nás a pomohol ukrajinským utečencom pri usmerňovaní, podávaní základných informácií, či s kúpou lístkov na vlak. Na prvý pohľad možno nič extra, ale z pohľadu ľudí, ktorí sa ocitli v celkom cudzej krajine, je to obrovská pomoc. V takejto ťažkej situácii pre nich nie je jednoduché kúpiť si lístok a nastúpiť na správny vlak. Tak sme sa teda museli rozdeliť a jedna z nás, ktorá perfektne ovláda ukrajinský jazyk, sa ponúkla, že ostane. My zvyšní sme sadli do auta a pokračovali v ceste. Presunu-

li sme sa do koordinačného veľkokapacitného centra v Michalovciach, ktoré sa nachádza v športovej hale a je určené pre ukrajinských utečencov, kde si vybavujú všetky potrebné dokumenty, poskytujú sa im odvoz a dočasné ubytovanie. Keď sme dorazili na miesto, privítal nás miestny duchovný v policajnej uniforme, ktorého sme ešte pred pár dňami stretli na hraničnom prechode. Neúnavne trávi všetok svoj čas nezištnou pomocou a prácou v tejto neľahkej situácii a koordinuje dobrovoľníkov, ktorým sa vždy veľmi poteší. Nebolo tomu inak ani v našom prípade. Hneď nás zoznámil s ostatnými dobrovoľníkmi, zadelil nám „úlohy“ a podal základné pokyny. Rozprchlí sme sa každý inou stranou a zrazu sa ocitli v realite.

Ráno bolo relatívne pokojné. Sporadicky prichádzali matky s deťmi alebo rodiny, ktoré potrebovali pomoc s tlmočením, kúpou nových SIM kariet, či so strážením ich malých detí, zatiaľ čo rodičia vybavovali, kde budú najbližšie v noci spať. Nevieme si ani predstaviť, aké to je prísť do cudzej krajiny, v ktorej je všetko nové a celkom iné, kde na vás nikto nečaká, do krajiny, kde začínate od začiatku a máte so sebou len to najdôležitejšie – svojich blízkych a v lepšom prípade aj cestovný pas.

Každý z nás štyroch by tu vedel napísať samostatný článok s reálnymi príbehmi, s ktorými sa stretol. Bolo ich toľko, že je ťažké rozhodnúť o tom, ktorý z týchto príbehov spomenúť a ktorý nie. Každý z nich v nás ostal a zmenil nás. Aby ste si to však aspoň trochu vedeli predstaviť, nešlo o žiadne „veľké“ veci. Práve naopak. Jedna mamka za nami prišla s prosbou, kde sa po blízku nachádza obchod s topánkami, pretože jej malému synčekovi sa tie jeho už celkom rozpadli. Alebo sme robili veľkú pátraciu akciu po detských dupačkách pre mesačné bábätko, ktoré ich súrne potrebovalo vymeniť, pretože mali so sebou iba tie jedny. Bežné veci, ktoré sú pre nás samozrejmosťou, sú pre niekoho primárnou potrebou, ktorú si nemôže dovoliť. Vďaka tomu sme si uvedomili, ako dnes zabúdame ďakovať za všetky tie „banality“, ktoré máme. Pretože nič z toho, naozaj nič, nie je samozrejmosťou.

Krátko pred koncom a našim odchodom domov za nami prišiel jeden starší manželský pár. Tito manželia si potrebovali vybaviť dokumenty, nájsť si dočasné ubytovanie a zabezpečiť si aspoň jednu miestnu SIM kartu, aby sa vedeli dovolať svojej dcére. Cestovali autom tri dni. Keďže nevedeli správne použiť navigáciu, zabľúdili a k nám na Slovensko sa dostali až cez Maďarsko. Boli vyčerpaní,

no napriek tomu nás prekvapil ich pokoj. Nemali so sebou takmer nič, ich dom už ani nestojí, ako im povedali ich známi, ktorí ostali na Ukrajine. Avšak mali to, čo mnohí z nás nemajú. Napriek tomu všetkému, čím si prešli, a obavám z toho, čo ich ešte čaká, mali akýsi slovami neopísateľný pokoj, láskavé a skromné srdce. Boli vďační za všetko to málo, čo sme im vedeli ponúknuť. Za ten čas, ktorý sme spolu strávili nám rozprávali o tom, ako žili, o ich dcére a nekonečnej ceste na Slovensko. Keď sme vybavili všetko, čo potrebovali, rozlúčili sme sa a oni odišli. A verte, nie je deň, kedy by sme si na nich nespomenuli.

Tento článok síce nebol taký, na aký ste boli zvyknutí doteraz. Ale aspoň takto sme sa s Vami chceli podeliť o kvapku z mora plného reálnych ľudí a ich životov, ktorí viac obdarovali nás svojou úprimnou vďakou, ako my ich. Nezaбудajme ďakovať...za všetko, čo máme. Sláva Bohu!

mládežníci na trangači

SVADBA V KÁNE GALILEJSKEJ

„*Láska nikdy nezanikne*“, teda nikdy neprestane, hovorí o dokonalej láske apoštol Pavol. Aby sa muž a žena neprestali ľúbiť, nestačí iba ich vlastné úsilie. V zhode s pohľadom pravoslávnej Cirkvi na hodnoty rodiny, na to, aby si manželia zachovali hlboké city a vernosť jeden druhému, potrebujú predovšetkým Božie blahoslovenie. Na obrovskú hodnotu požehnaného manželstva poukazuje Sväté Evanjelium. Hovorí sa v ňom o mnohých zázrakoch, ktoré vykonal Isus Christos. Je zaujímavé, že prvý zázrak je spojený práve so svadbou, na ktorú bol pozvaný Isus Christos, Jeho Presväta Matka a Christovi učeníci. Evanjelista Ján Bohoslov opisuje túto krásnu a radostnú udalosť takto:

„Na tretí deň bola v Káne Galilejskej svadba a bola tam matka Isusova. Na svadbu pozvali aj Isusa a Jeho učeníkov. A keď sa im nedostávalo vína, povedala Isusovi Jeho matka: Nemajú vína. Isus jej odpovedal: Čo je tebe a mne do toho, žena? Ešte neprišla moja hodina. Jeho matka povedala obsluhujúcim: Čokoľvek vám povie, urobte! Bolo tam šesť kamenných nádob na vodu, postavených podľa obyčaje židovského očisťovania, každá na dve až tri miery. Isus im povedal: Naplňte nádoby vodou! A naplnili ich až po okraj. Potom im povedal: Teraz načrite a zaneste starejšiemu! A oni zanesli. Keď starejší ochutnal vodu premenenú na víno – a on nevedel, odkiaľ je, ale obsluhujúci, čo načierali vodu, to vedeli –, zavolať si ženícha a vravel mu: Každý človek podáva najprv dobré víno, a keď si (hostia) upili, potom horšie. Ty si však zachoval dobré víno až doteraz. Toto urobil Isus v Káne Galilejskej na začiatok svojich znamení a zjavil svoju slávu. A Jeho učeníci uverili v Neho.“ (Jn 2, 1 – 11)

Tento evanjeliový úryvok číta kňaz počas Tajiny manželstva, a tým pripomína ženíchovi a neveste, ako veľmi je Božie blahoslovenie manželov dôležité. Prečítajme si o zázraku v Káne Galilejskej viac.

„*Na tretí deň bola v Káne Galilejskej svadba*“ – táto udalosť sa stala na tretí deň po tom, čo Isus Christos povolal na apoštolské slúženie Filipa a Natanaela. Pred týmto sa v Evanjeliu od Jána hovorí o tom, ako Ján Krstiteľ, ukazujúc na Isusa Christa idúceho k Jordánu, povedal ľuďom: „*Hľa, Baránok Boží, ktorý sníma hriech sveta.*“ (Jn 1, 29) V Biblii sa Isus Christos často volá Baránkom Božím, pretože prišiel na svet, aby dal samého seba ako obeť za spásu sveta. Hlavným v slúžení Christa Spasiteľa bola smrť na Kríži a Vzkriesenie. Najprv Kríž a po Kríži – víťazstvo nad smrťou. Preto na svadbe v Káne Galilejskej ako odpoveď na prosbu svojej Matky „*nemajú vína*“ Spasiteľ hovorí: „*Ešte neprišla moja hodina.*“ Vo vyjadrovaní Isusa Christa označuje výraz „*moja hodina*“ hodinu Jeho utrpenia na Kríži. Do Golgoty má prejsť ešte tri a pol roka, ale Isus Christos už teraz hovorí o svojom utrpení na Kríži, ktoré Ho čaká...

Aby sme pochopili zmysel evanjeliového príbehu o svadbe v Káne Galilejskej a jeho význame pre pravoslávnych manželov, musíme spomenúť najdôležitejšie príkázanie Christa Spasiteľa o nesení kríža: „*Ak niekto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma.*“ (Mt 16, 24)

Čo znamenajú slová „*vezme svoj kríž*“? Problémy a ťažkosti majú všetky ro-

diny. Niekedy tieto problémy dokonca vedú ku krízam v rodinných vzťahoch. Znášať všetky tieto ťažkosti bez ich pochopenia z pohľadu Cirkvi je úplne niečo iné, ako niesť Kríž týchto ťažkostí s Božou pomocou. Svätí otcovia Cirkvi učia, že človek, ktorý prijíma Božiu vôľu, „prijíma svoj kríž“ a ten, ktorý ju odmieta, „odmieta svoj kríž“. Pričom „nesenie kríža“ trvá celý život. Na tejto ceste je kresťan neustále nútený robiť rozhodnutia medzi dobrom a zlom, medzi pravdou a lžou, medzi pozemským a nebeským. Táto cesta k blaženej večnosti neprestáva ani na sekundu. A keď uprostred každodenných životných starostí a problémov manželia nezabúdajú na slová Isusa Christa o nesení kríža, pomáhajú si navzájom niesť spoločný rodinný kríž. V tomto aj spočíva tajomstvo kresťanskej rodiny ako „nezničiteľného spojenia lásky“.

Svadba v Káne Galilejskej bola očividne chudobná – pre hostí nebol dostatok vína. Preto Isus Christos, keď povedal to najdôležitejšie, splnil prosbu svojej Prečistej Matky. Vtedy „*Jeho matka povedala obsluhujúcim: Čokoľvek vám povie, urobte!*“ Stálo tam šesť veľkých kamenných nádob, ktoré Isus Christos prikázal naplniť vodou doplna. Slovom modlitby Spasiteľ požehnal to, čo bolo v nádobách, a potom povedal obsluhujúcim: „*Teraz načrite a zaneste starejšiemu!*“

Tu vzniká jedna otázka: Prečo Isus Christos neurobil víno bez vody? Svätiteľ Ján Zlatoušty vysvetľuje: Urobil to preto, aby samotní tí, ktorí čerpali vodu, boli svedkami zázraku a aby sa tento zázrak ani trochu nejavil falošným.

„*Keď starejší ochutnal vodu premenenú na víno – a on nevedel, odkiaľ je, ale obsluhujúci, čo načierali vodu, to vedeli*“, prekvapila ho úžasná chuť tohto vína, a dokonca vyčítal ženíchovi, prečo nepodával najlepšie víno na začiatku svadobnej hostiny.

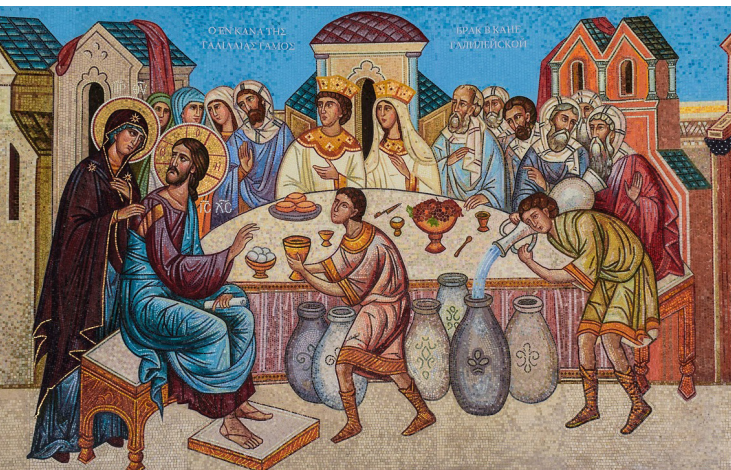
Evanjeliový príbeh končí svedectvom o tom, ako učeníci Isusa Christa, uvidiac tento zázrak, uverili v Jeho Božstvo: „*Toto urobil Isus v Káne Galilejskej na začiatok svojich znamení a zjavil svoju slávu. A Jeho učeníci uverili v Neho.*“ Sláva Isusa Christa spočíva v Jeho utrpení a Vzkriesení. Isus Christos prišiel na svet trpieť, ale prvým zázrakom, ako prejavom svojej všemohúcnosti, daroval ľuďom radosť! Tak aj sláva rodiny spočíva v znášaní všetkých ťažkostí, a dokonca utrpení, pre zväčšovanie Božieho blahoslovenia do neprestávajúcej radosti večného života v Božom Kráľovstve.

„*Kráľovstvo Božie je uprostred vás*“ (Lk 17, 21) – povedal Isus Christos. Spája-

júc svoje životy v láske, požehnaní manželia budujú Kráľovstvo Božie vo svojej rodine. A vtedy nebeská radosť prichádza k dvom milujúcim sa srdciam už tu na zemi.

Zdroj: prot. B. I. Pivovarov –
Osnovy pravoslavnouj kultury
semji (predanie.ru)

Preložila: J. Kapraľová

POKÁNIE

Človek, ktorý robí čokoľvek z lásky k Bohu a bližnému, našiel vo svojom srdci Boha, pretože Boh je láska (Jn 4,8). Človeku sa necháva poznať vo Svätom Duchu, ktorý ho učí všetkej pravde. Takýto človek je podobný Bohu, pretože v ňom žije blahodať Svätého Ducha, ktorá ho posväcuje a činí ho hodným vidieť veľké Božie veci. Zo života svätých vidíme, že ich hlavným duchovným cieľom bolo získať Svätého Ducha, lebo ním žije naša duša, ako spievame na utrení: Svätým Duchom je každá duša oživená a povýšená čistotou a v posvätnom tajomstve je osvecovaná Trojičnou jednotou. Ak v duši nieto blahodati Svätého Ducha a človek sa o ňu nesnaží bojovať, ale je mu všetko jedno, duch človeka začína chabnúť a duša stráca Boží pokoj. Človek, ktorý je duchovne skúsený, vie, že dôsledkom jeho pádu je hriech, preto sa ho snaží nájsť vo svojej duši, bojovať s ním, no hlavne činiť pokánie, o ktorom hovorí svätý Paisij Svätohorský, že ním môže človek zmeniť riešenie Boha. Tu by sme mohli spomenúť prvých ľudí, čiže Adama a Evu, ktorí žili v raji, v neustálom spoločenstve s Bohom. Boh dal Adamovi všetko, iba z jedného stromu mu zakázal jesť. Adam s Evou žili v raji sedemsto rokov a žili v čistote ako deti. Had, najinteligentnejšie zviera, vtedy vyzeral inak, neplazil sa a práve on bol zneužitý satanom. Adam potom všetku vinu zhadzoval na Evu, Eva zasa vinila hada. Neprosili teda (Boha) o odpustenie a nečinili pokánie, preto boli Bohom potrestaní. Adam a Eva sa svojím pádom v raji oddelili od Boha, avšak nestratili v sebe Boží obraz a svedomie, ktoré ich viazalo so Stvoriteľom. Preto už v začiatkoch biblickej zvesti sa presvedčujeme o tom, že na znak odpustenia svojich hriechov ľudia v Starom Zákone prinášali obete Bohu. Najvyššiu obeť však priniesol sám vtelený Boží Syn. Bola to obeť lásky, zmierenia, poníženia a pokory. Tým sa opäť otvorila človeku cesta k Stvoriteľovi. Na začiatku tejto cesty je však pokánie. Z tohto dôvodu už Ján Krstiteľ a predchodca Mesiáša vyzýval k pokániu: „*Čiňte pokánie, lebo sa priblížilo nebeské Kráľovstvo*“ a udeľoval Židom krst pokánia.

Zo životných skúseností svätých Cirkvi, ktoré sa v písomnej forme zachovali do dnešných dní, je jasne vidieť, že pokánie spočíva v obrátení sa človeka od zlého, hriechneho spôsobu života, ktorý nie je v súlade s Božou vôľou, ale naopak proti Jeho svätej vôli i samotnej prirodzenosti človeka k bohumilému spôsobu života, ktorý je v súlade aj s Božou vôľou, aj so samotnou prirodzenosťou človeka, nakoľko ju náš nebeský Otec stvoril na svoj obraz a podobu. Z toho vidíme, že pokánie je návrat človeka od nezáujmu, duchovného marazmu, slepoty a bezcitnosti k bdelosti, pozornosti a duchovnej ostrážitosti a pohotovosti. Pokánie je návrat z chorého stavu a chaosu, ktorý bol z dôvodu hriechu v duši človeka vyvolaný, či doslova vyprovokovaný, k zdravému stavu duše, ktorý je možné dosiahnuť prostredníctvom terapie duše, teda očistenia, osvietenia, zbožštenia v našom živote. Pokánie je návrat zo stavu odcudzenosti k zmiereniu či obnoveniu priateľstva s Bohom a Jeho svätými. Pokánie je zmena kamennej duše egoistu, tá sa stáva milosrdná, dokáže odpúšťať a pociťuje nekonečnú hĺbku Božej milosti, ktorú Boh prejavuje voči každému človeku, ktorý je dielom Jeho rúk. Bez pokánia nikto nemôže vojsť do Božieho kráľovstva a práve kvôli

tomu svätý Ján Krstiteľ, Predchodca, ako aj sám Spasiteľ Isus Christos začínali svoje kázanie, volajúc ľudí k spáse a večnému životu, slovami: „*Čiňte pokánie, lebo sa priblížilo Nebeské Kráľovstvo...*“

Tropár, ktorý spievame na Slávu, na piaty hlas na stichovných stichirách počas večerne colníka a farizeja, nám jasne svedčí o tom, že práve množstvom nami vykonaných hriechov nám oťažel náš zrak, a preto jednak nemôžeme ani zhliaďnuť, ale ani vidieť nebeské výšiny. Svätí otcovia hovoria, že hriech je sladký, no jeho následky sú trpké, a tak to v skutočnosti aj je. Svätý Cyril Jeruzalemský hovorí o hriechu nasledovne: „*Hriech je strašná vec a bezprávie je ťažká choroba duše, pretože oslabuje jej silu a stáva sa príčinou jej mučenia vo večnom ohni. Je to samostatné zlo, výhonok odhodlania. A že skutočne hrešíme zo svojej vôle, o tom jasne hovorí prorok: „Ja som ťa zasadil ako úrodnú a pravú vinicu; ako si sa teraz prevrátila a stala trpkou a neznámou?“* Vinohrad je dobrý, ale plod z odhodlania je zlý, preto ten, ktorý ho zasadil, je bez viny. Vinica zhorí, pretože hoci bola zasadená dobrá, vydala zlé plody zo svojho odhodlania. „*Boh učinil človeka úprimným,*“ ako hovorí kazateľ, avšak ľudia sa uchýlili k mnohým myšlienkam. Lebo apoštol Pavol hovorí: „*Sme Jeho dielo a boli sme stvorení, aby sme konali dobré skutky.*“ Dobrý Stvoriteľ stvoril človeka, aby konal dobré skutky, ale Jeho stvorenie sa zo svojho odhodlania obrátilo k chytráctvu. Nuž, hriech je veľmi strašné zlo, ako sme povedali, ale nie nevyliciteľné. Strašné pre toho, koho ovláda, ale ľahko vyliečiteľné pre toho, kto sa ho zbaví pokáním. Predpokladaj, že niekto drží v ruke oheň. Keď drží ohnivý uhlík, určite ho páli, ale keď uhlík odhodí, odstraňuje to, čo ho páli. Tomu, kto si myslí, že hriech ho nepáli, Sväté Písmo hovorí: „*Môže niekto zobrať oheň do svojej náruče, aby mu nezhořelo oblečenie?*“ Lebo hriech spaľuje, oslabuje duševné nervy, ničí pomyselné kosti rozumovej schopnosti a zatemňuje svetlosť srdca. Avšak, aby srdce bolo opäť vo svetle, je nevyhnutné pokánie, spoveď a svätá Eucharistia. Svätý Gregor Palama o nevyhnutnosti spovede hovorí takto: Roľníci vyorávajú zo zeme divé korene a pripravujú ju na prijatie semien a rastlín. Presne toto spôsobuje aj spoveď v rozumovej pôde, v našom srdci: rozkope ho, z jeho hĺbín vyťahuje zlé vášne, ktoré tam boli ukryté a robí ho vhodným na prijatie svätých semien, aby sa kultivovali cnosti a prinášali plody. Lebo ako zem po páde Adama teraz už od prirodzenosti rodí trnie a ďalšiu neužitočnú burinu. Rovnako tak aj naše srdce neprestáva rodiť myšlienky a hanebné vášne zlomyseľnosti, ako aj hriechy, ktoré z nich pochádzajú. Z toho dôvodu, bratia moji, je nevyhnutné, aby každý z vás mal svojho duchovného otca; aby k nemu prichádzal s vierou, aby sa pred ním pokoril a spovedal sa mu zo všetkého zlého, čo má vo svojom srdci. Je dôležité, aby ste z duše vykorenili trnie a burinu hriechu, ktorú každý z vás pestoval vo svojom vnútri vášnivým a nepozorným životom. No pred tým, než človek pôjde na spoveď, je nevyhnutné pokánie, o ktorom svätý Kozmas Etolos hovorí: „*Môžu ti odpustiť všetci duchovníci, patriarchovia, biskupi a celý svet, ale nebude ti odpustené, ak sa nebudeš kajat skutočne*“. Keď sa nechceme vzdialiť od hriechu a zmeniť život, potom naše pokánie nie je ozajstné.

ALJAŠKÍ SVÄTÍ

V predošlom čísle Istiny sme v tejto rubrike písali o histórii Pravoslávia na Aljaške. S ňou sú bezprostredne spojené aj známe či menej známe mená svätých. O niektorých z nich si dnes povieme viac...

Sv. Herman Aljašký

Ako sme sa už dozvedeli v predchádzajúcom čísle, od roku 1808 nastali na Kodiaku ťažké časy a o. Herman bol nútený z ostrova odísť. Jeho novým domovom sa stal Smrekový ostrov (Spruce Island), ktorý sv. Herman nazýval „nový Valaam“. Na tomto ostrove zostal až do konca svojho života. Sv. Herman sa staral o siroty, viedol školu a pokračoval aj naďalej v misijnej činnosti. Krmil chudobné deti tým, čo vypestoval vo svojej malej záhrade. Taktiež mal veľmi rád zvieratá, dokonca aj divé zvery ho mali v úcte a neublížili mu. Sú známe mnohé zázraky, ktoré vykonal. Jeho hrob sa stal svätyňou pre celý ostrov a domáci Aleuti ho pokladajú za svojho svätého a spomínajú na neho s obrovskou úctou.

Existujú mnohé zápisy spomienok domorodcov na tohto svätého. Jeden takýto zázrak, ktorý bol zaznamenaný, sa stal počas obrovskej búrky, ktorá nastala, a ostrov bol vo veľkom ohrození. Aleuti prišli za sv. Hermanom a prosili ho o pomoc. Svätý zobral ikonu Bohorodičky a na pobreží sa úpenlivo modlil. Keď sa obrovská vlna priblížila k pevnine, namiesto toho, aby ju zasiahla a zničila, vrátila sa naspäť do mora a ostrov zostal bez akýchkoľvek poškodení. Obyvatelia ostrova vedeli, kedy sv. Herman odišiel do večnosti k Hospodinovi, pretože v tej chvíli nastala obrovská žiara, ktorá vychádzala z jeho kéliie. Stalo sa tak v roku 1837, kedy mal svätý 81 rokov.

Spomeniem ešte jednu udalosť, ktorá je možno málo známa. Monastier sv. Hermana Aljaškého, ktorý založil o. Serafim Rose, bol založený práve vďaka sv. Hermanovi. O. Serafim (vtedy ešte Eugen) a jeho najlepší priateľ Gleb navštívili hrob sv. Hermana s prosbou o pomoc. Sv. Herman im vtedy dokonca zázračne poskytol aj odpoveď.

Sv. Inokentij Aljašký, apoštolom rovný (neskôr aj metropolita moskovský)

Vlastným menom o. Ján Venmianinov spoločne so svojou matkou, manželkou, maličkým synom a bratom pricestoval na Aljašku v roku 1824. Najprv sa venoval štúdiu domáceho jazyka a stavbe chrámu. Zaškolil domácich a spoločnými silami chrám dokončili nasledujúci rok. Sv. Inokentij na ostrove pôsobil okolo 10 rokov a domácich Aleutov mal nesmierne rád. Bol ich kňazom, učiteľom, doktorom, dokonca aj opravárom. Jeho činnosť a námaha boli naozaj veľké. Otec Ján dokonca preložil Sväté Písmo a iné knihy do jazyka Aleutov, ktorý im okrem iného pomohol zapísať do abecedy a zaviesť gramatické pravidlá. V roku 1834 sa presunul na ďalšie miesto misie, ostrov Sitka, kde ťažko pracoval s Kalošmi, ako aj predtým s Aleutmi. Vybudoval tam katedrálu sv. Michala, kde sú ním vlastnoručne vyrobené hodiny.

Dva roky po smrti jeho manželky, teda v roku 1840, prijal o. Ján mníšsky postrih a bol vysvätený na biskupa aljaškého. Dostal meno Inokentij a pôsobil tam ešte

d ďalších 15 rokov. Okrem iného založil vladyka Inokentij aj seminár a napísal knihy, ktoré sa používajú do dnešných čias.

Sv. Juvenalij Aljašský bol taktiež ruským mníchom a misionárom, ktorý na ostrov prišiel šíriť Pravoslávie a to v pravom zmysle slova. Po smrti svojej manželky prijal mníšstvo a dostal sa až na Aljašku. Naučil sa tunajší jazyk a v ňom sa prihovárал domácomu obyvateľstvu. Okolo ostrovov cestoval na malej loďke.

Jeho námaha bola obrovská a jeho život bol ukončený mučeníckou smrťou. Bol totiž zabitý domorodcami, ktorí ho nechceli počúvať a ani prijať.

Podľa svedectva sa svätý nebránil a po tom, ako ho zabili, sa im zázračne prihovoral opäť. Oni ho znova smrteľne udreli, a takto sa situácia opakovala viackrát, až kým telo svätého nerozkrájali na kusy. Kríž, ktorý svätý na sebe nosil, mu bol vzatý šamanom. Avšak po tom, ako si ho navliekol, nemohol vykonávať svoje čary. Takto uveril v silu pravej viery a povedal celému kmeňu, aby všetkých, ktorí znamenie Kríža nosia, mali odvtedy v úcte. Sv. Juvenalij je prvým, ktorý v Amerike preliat mučenícku krv a to v roku 1795. Z miesta, kde ležali jeho sväté ostatky, vychádzala obrovská žiara, tak ako v prípade sv. Hermana.

Prvým mučeníkom amerického pôvodu je **sv. Peter Aleut**, ktorý pochádzal z ostrova Kodiak. Okrem tohto faktu sa o svätom nevie veľmi veľa. Je však známy príbeh o tom, akým spôsobom svätý zomrel. Tak ako mnohí ďalší, aj on prijal Pravoslávie v krste vďaka ruským misionárom a stal sa z neho kresťan. Jeho život bol ukončený, ako už bolo naznačené, mučeníckou smrťou v San Franciscu, kde bol zajatý Španielmi a vyzvaný jezuitmi, aby sa vzdal pravoslávnej viery. Keďže to odmietol, boli mu kruto odrezané nohy po členky, a potom aj všetky prsty na rukách. Nakoniec však aj samotné ruky. Svätý zomrel vykrvácaním, ale zostal neoblomný vo svojej viere až do konca. Stalo sa tak v roku 1815.

O vyššie spomenutých svätých by sa toho dalo napísať ešte veľmi veľa. Príbehy o živote viacerých z nich však už boli publikované v rubrike Novodobí svätí.

Zdroj: History of The Russian Orthodox Church in Alaska - AlaskaWeb.org, St. Innocent of Alaska | His Life, Travels, Glorification and Hymns | St. Innocent Orthodox Church (st-innocent.org), Saint Peter the Aleut – True Orthodox Diocese of Western Europe, St. Juvenaly of Alaska · All Saints of North America Orthodox Church · Phoenix, Arizona (arizonaorthodox.com)

Zdroj obrázky: St. Juvenaly of Alaska · All Saints of NA Orthodox Church · Phoenix

JAK SESTAVIT TRADIČNÍ VELIKONOČNÍ KOŠÍK

„Pascha“ završuje naši duchovní cestu ke vzkříšení Krista. Je naším „přechodem“ ze smrti do života (z hebrejského *pesche, pesach*). Každá z následujících tradičních potravin má symbolický a duchovní význam.

Pascha (velikonoční chléb) – sladký kynutý chléb, obvykle kulatý, symbol Nové smlouvy, samotného Krista, který je naším Pravým chlebem. Je ozdobený křížem nebo iniciálami XB (Христосъ воскресе, Christos voskrese, Kristus vstal z mrtvých).

Víno, sýr, máslo – jsou obrazem všech dobrých věcí života a připomínají nám pozemské dary, které pocházejí od Boha. Sýr nám připomíná dobrotu Krista, kterou bychom měli mít ke všemu.

Sůl – připomíná nám, že jsme „solí země“.

Šunka, klobása, slanina – oblíbené jídlo, symbol velké radosti a hojnosti Velikonoc. Klobása – svědčí o Boží přízni a štědrosti. Slanina – symbol přemíry Božího milosrdenství pro nás. Maso je zahrnuto do památky oběti starozákonního Pesachu, který byl nahrazen Kristem, Novým Pesachem a Beránkem Božím.

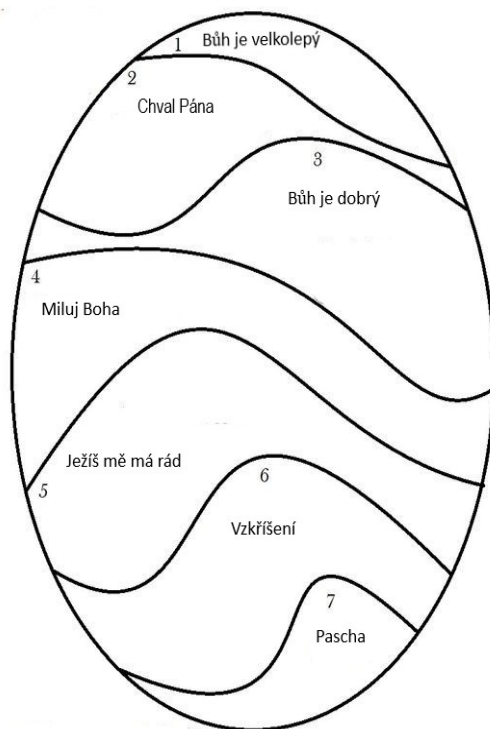
Vajíčka (kraslice) – červené vejce, které rozbijeme, je přirovnáno k hrobu, ze kterého vstal Kristus. Je to kvůli zázraku nového života, který pochází z vajíčka, stejně jako Kristus zázračně vyšel z hrobu a rozbil pouta hříchu. Červená barva znamená Jeho krev prolitou za nás a také zázrak od svaté Marie Magdalény, při němž vajíčko v její ruce zázračně zrudlo, když nevěřícímu císaři zvěštovala „Kristus vstal z mrtvých“.

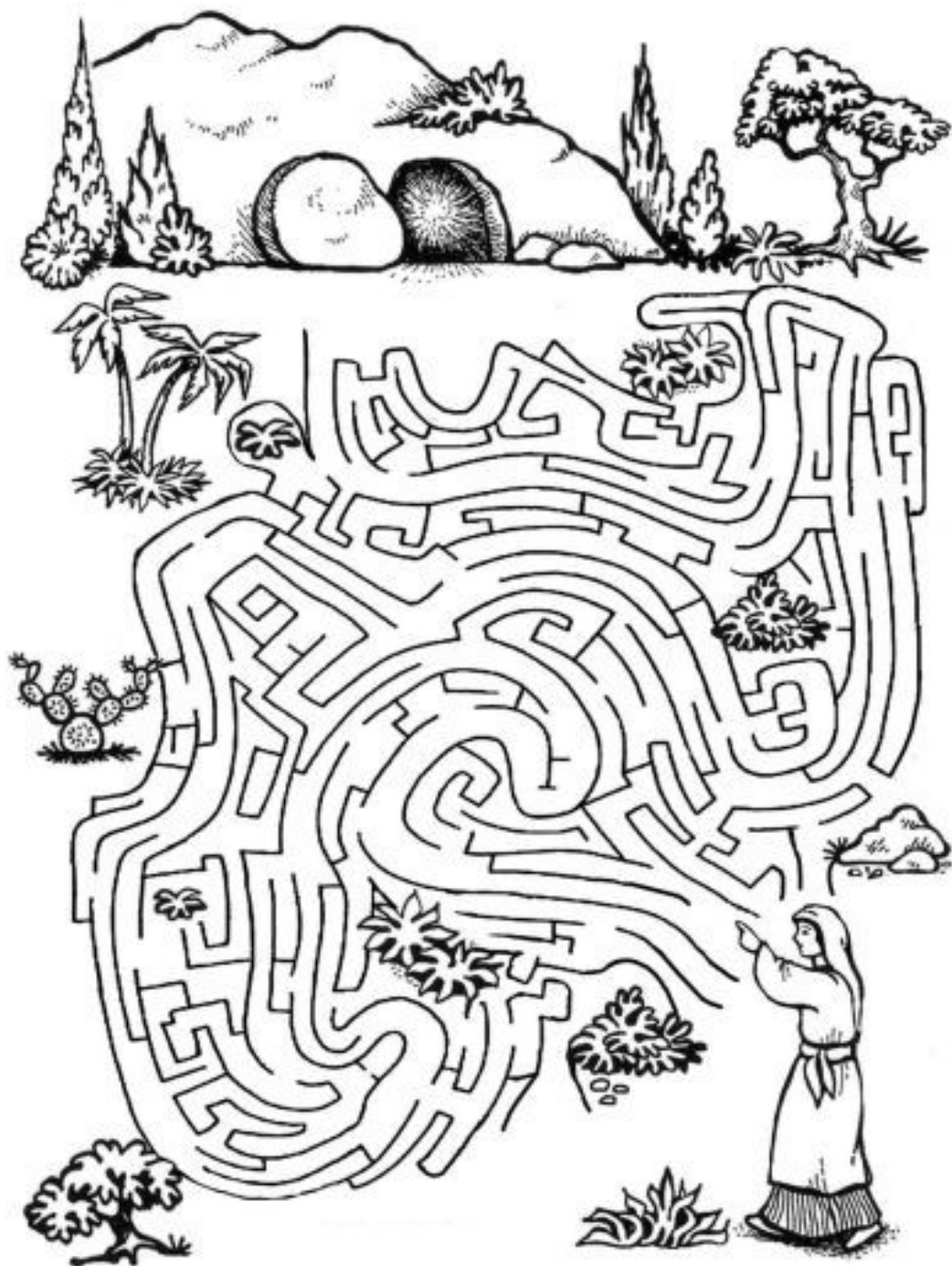
Křen – hořká bylina, často křen, je připomínkou prvního Pesachu (křen se jí jako tradiční součást původního velikonočního jídla) a hořkého utrpení, které pro nás vytrpěl Kristus. Někdy je bylina zbarvena do červena s řepou, symbolizující Kristovu krev. Hořká bylina má také připomenout 40 let putování Židů poustinou nebo našich 40 dní půstu.

Velikonoční vajíčko.

Vybarvi podle čísel.

- 1 – modrá
- 2 – červená
- 3 – zelená
- 4 – růžová
- 5 – fialová
- 6 – žlutá
- 7 – oranžová

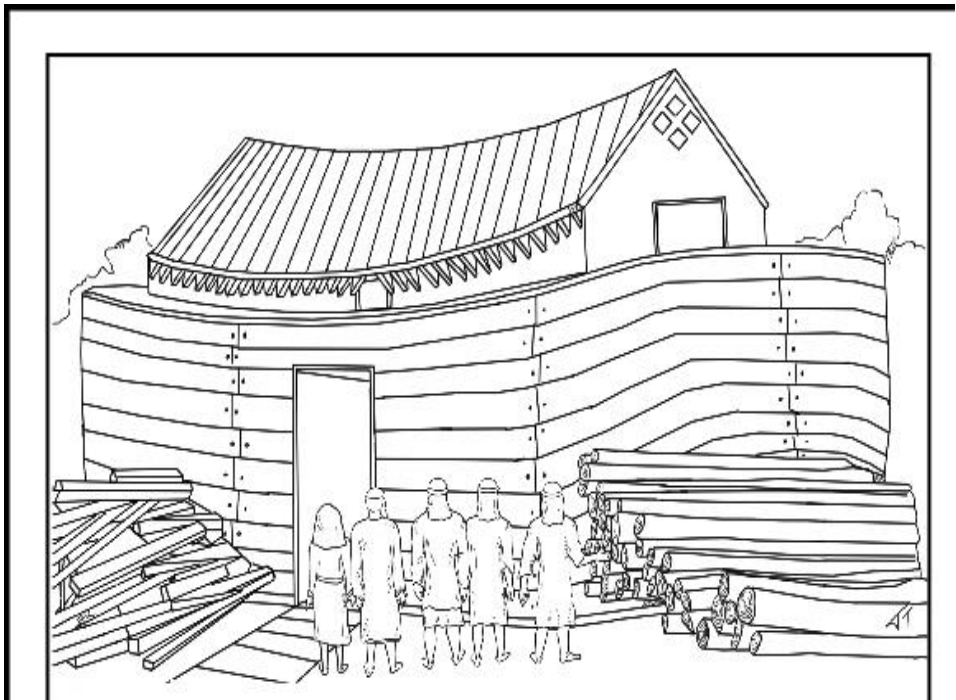

Pomoz najít cestu k hrobu vzkříšeného Krista

OVEČKA 4

noemova archa

- Kto pomáhal Noemovi pri stavaní archy? Ak to nevieš, možno ti pomôže tento obrázok.

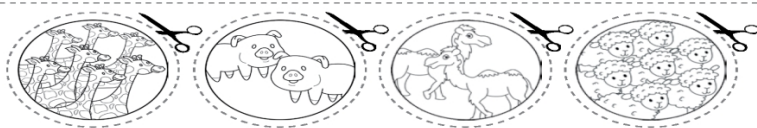
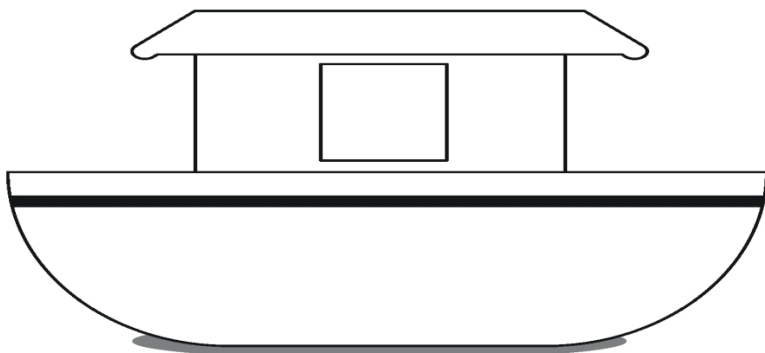
Čím ďalej, tým viac bolo na Zemi zlých a bezbožných ľudí. Boh videl, že Noe bol dobrý, bohabojný a spravodlivý človek.

Noe nikdy nezabúdal na Boha a počúval Ho. Boh poslal na Zem potopu a všetko zaliala voda. Iba Noe, jeho rodina a zvieratá, ktoré so sebou vzal do archy, sa zachránili.

- Čo nám pripomína, že Boh na Zem už nikdy nezošle potopu? .....
- Koľko zvierat z každého druhu zobral Noe so sebou? .....
- Ako Noe zistil, že už môže s loďou pristáť? .....

Úlohy pre škôlkarov

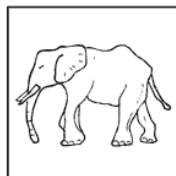
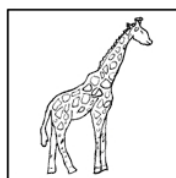
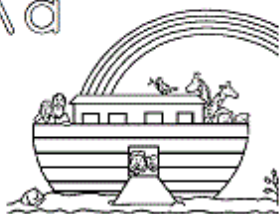
- Prefot' si loďku, vystrihni obrázky so zvieratkami, vyfarbi ich a prilep do loďky:

- Slovo *archa* sa začína na písmenko „a“
- Precvič si jeho písanie:

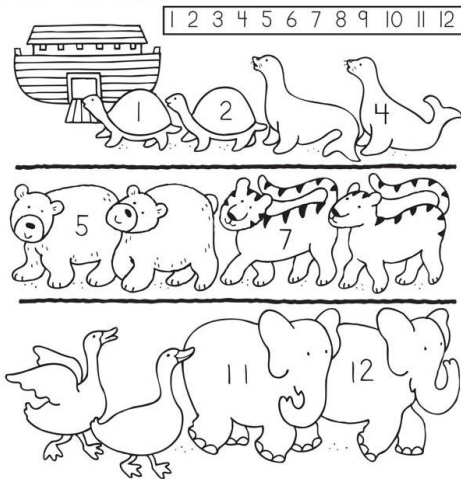
Do prázdneho rámčeka nakresli rovnaké zvieratko.

Aa

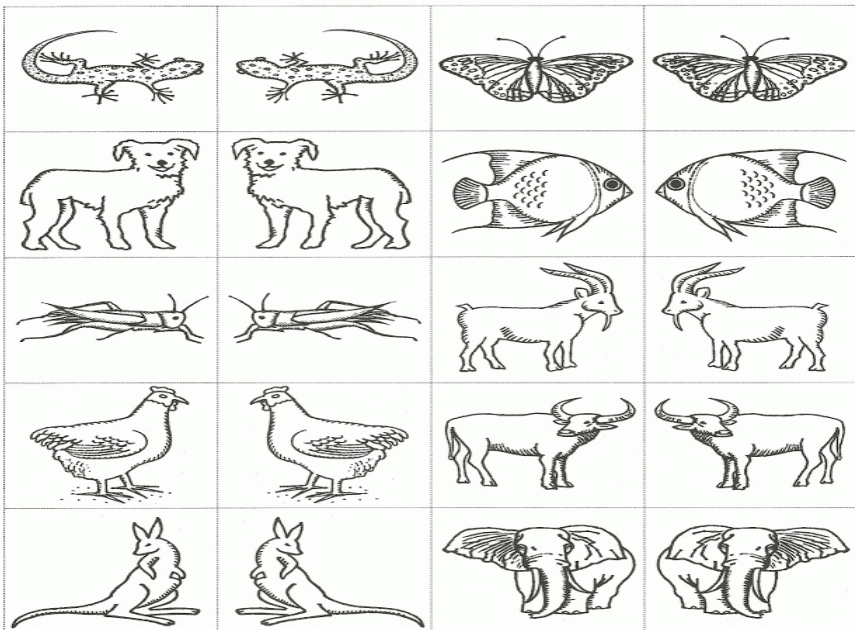
Doplň chýbajúce čísla do radu:

Noe počúval Boží hlas. Ty vyfarbi tie veci, ktoré vydávajú nejaký zvuk a môžeš ich počuť:

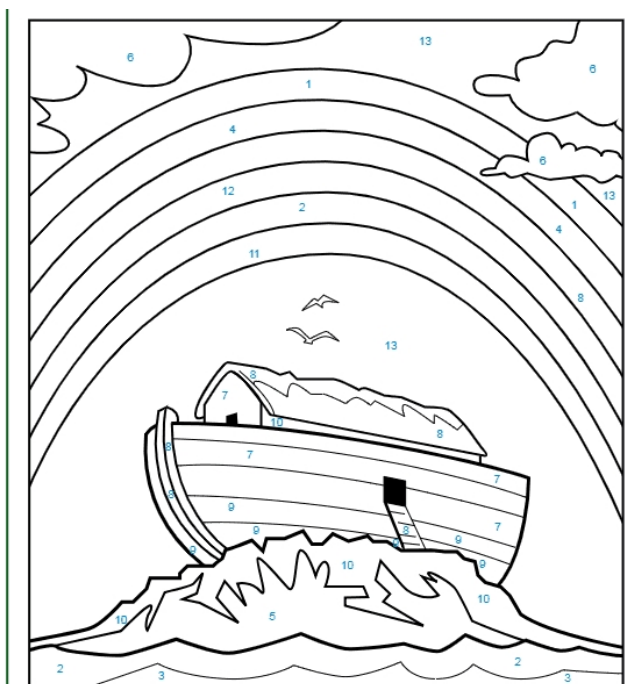
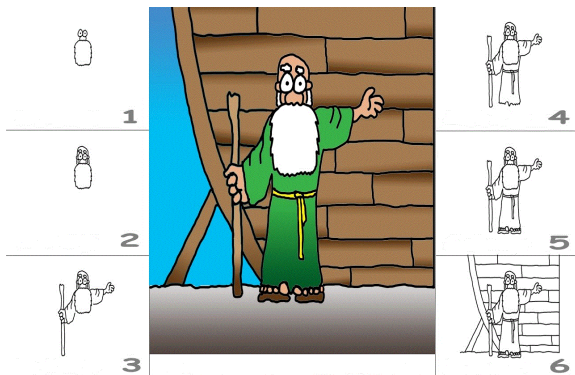

1. Stránku si prefot.
2. Každý obrázok vyfarbi a vystrihni.
3. Vznikne ti krásne pexeso, ktoré si môžeš zahrať so svojim kamarátom.

Úlohy pre školákov

➤ Vedľa obrázka nakresli Noema podľa postupu ešte raz:

➤ Vyfarbi políčka podľa pokynov:

- 1 – červená
- 2 – tmavomodrá
- 3 – modrá
- 4 – oranžová
- 5 – tmavozelená
- 6 – sivá
- 7 – hnedá
- 8 – žltá
- 9 – tmavohnedá
- 10 – čierna
- 11 – fialová
- 12 – svetlozelená
- 13 – svetlomodrá

Výhercovia za január:

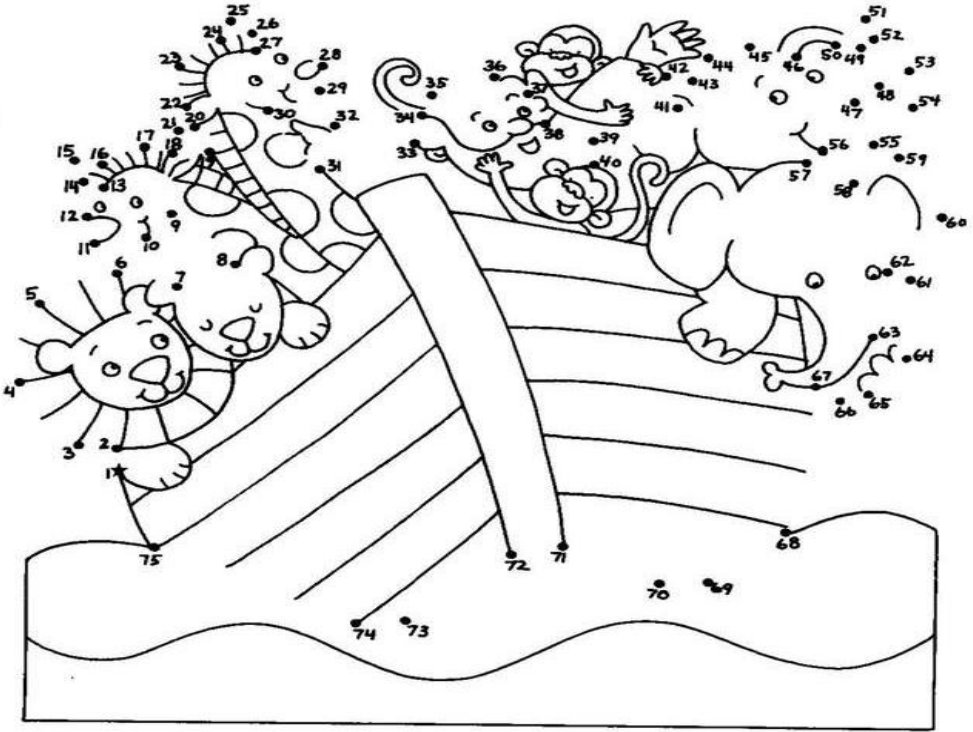
Škôlkari: Timotej (5 rokov), PCO Košice

Za február:

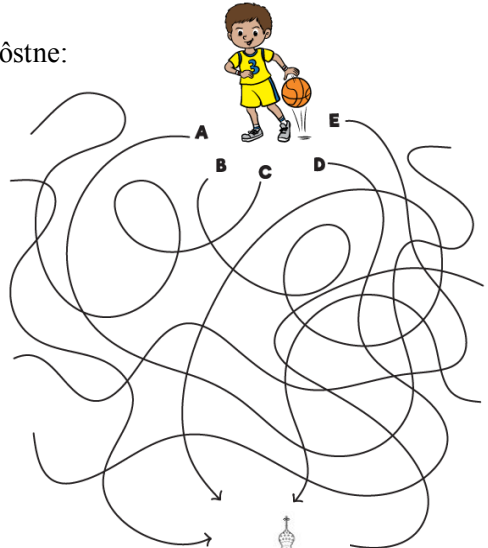
Škôlkari: Timotej (5 rokov), PCO Košice

Teodora (3 roky), PCO Košice

➤ Pospájaj čísla podľa poradia a vyfarbi obrázok:

➤ Zakrúžkuj pôstne jedlá a vyfarbi tie nepôstne:

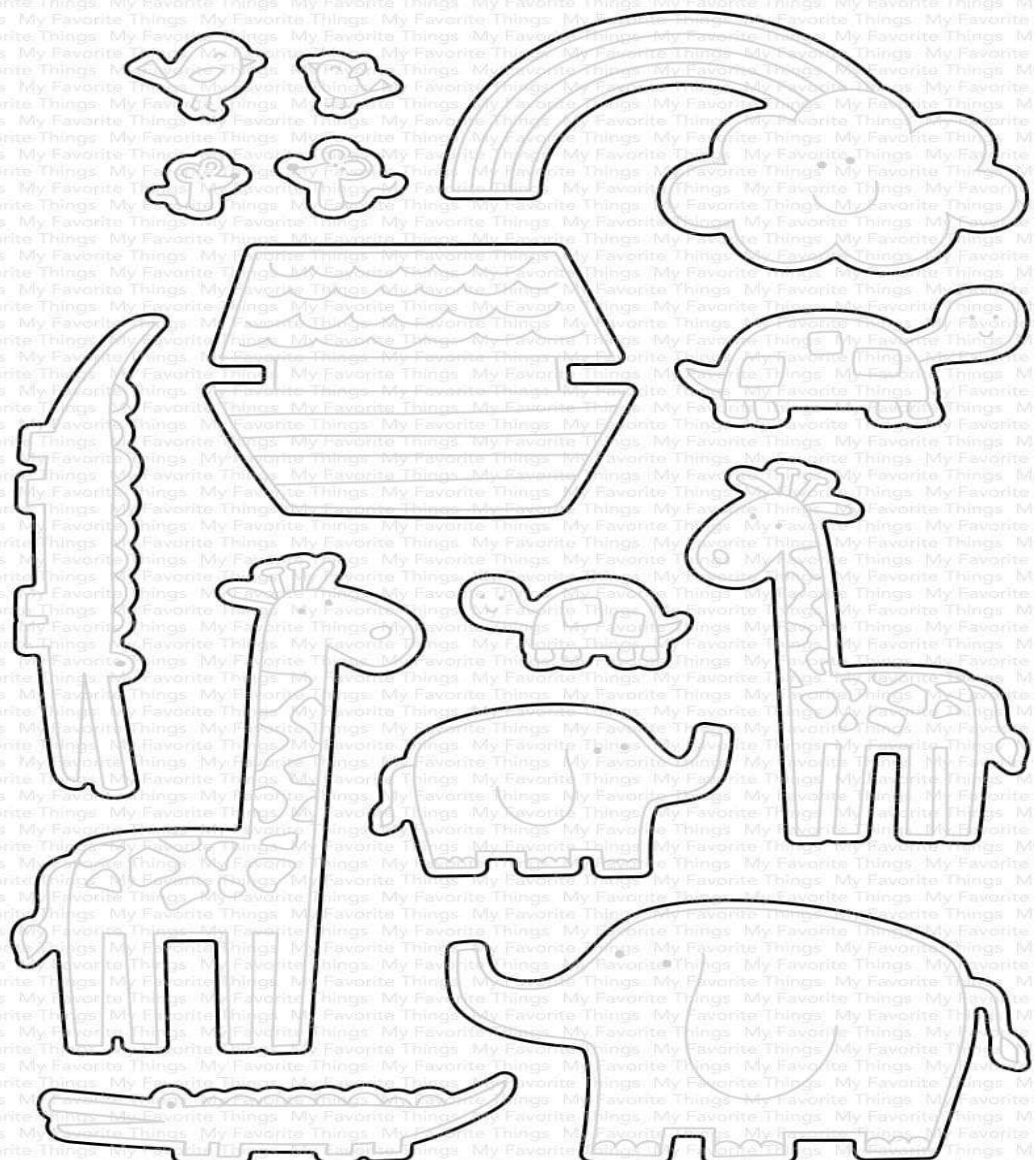
➤ Pomôž nájsť chlapcovi správnu cestičku:

Sút'áž pre škôlkarov

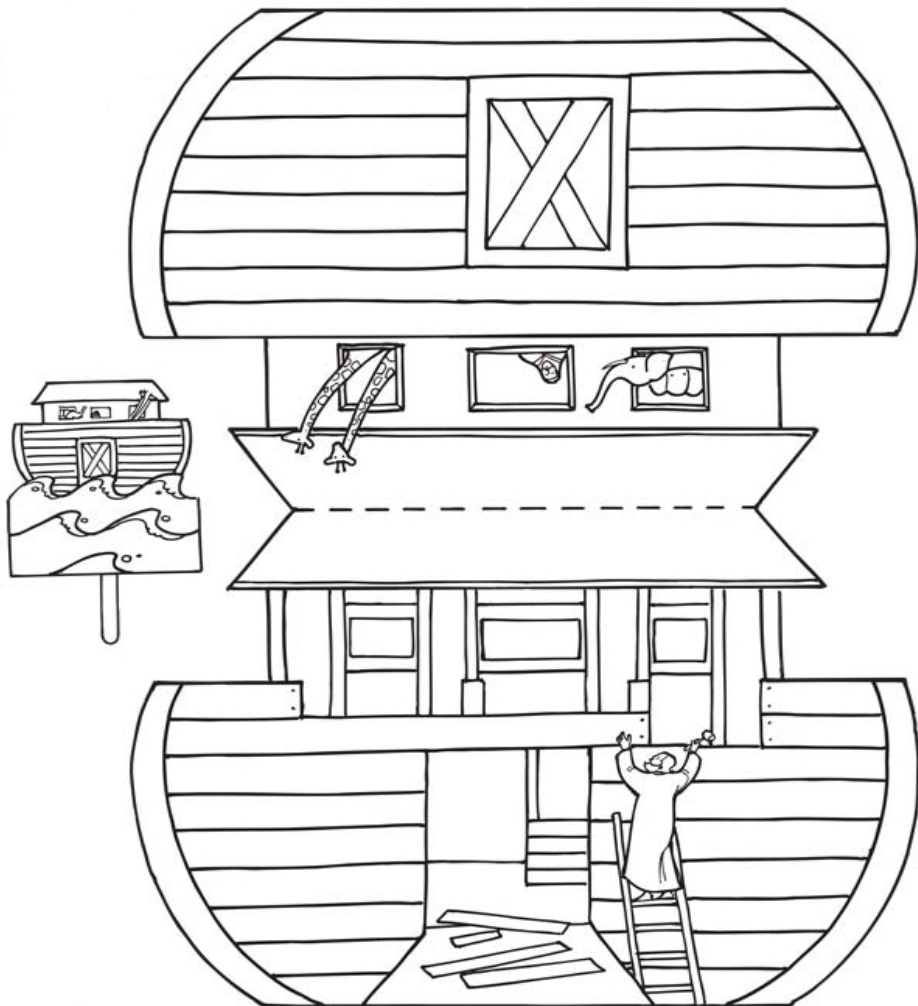
- Rovnaké zvieratká vyfarbi rovnako.
Nezabudni vyfarbiť aj tie obrázky,
ktoré nemajú žiaden pár.

Riešenia úloh posielajte
do 28.04.2022
na e-mailovú adresu
ovecka.istina@gmail.com

Súťaž pre školákov

- Prefot' si túto stranu. Obrázok vyfarbi, vystrihni a tam, kde je prerušovaná čiara, prehni na polovicu. Z vnútornej strany obrázok zlepi. Podľa maličkého vzoru, ktorý je vedľa, z modrého papiera nakresli a vystrihni vlny a nalep ich na spodnú časť lode. Na záver môžeš podľa vzoru zozadu pod vlnami prilepiť paličku od nanuku ako držiak.

POKRAČOVANIE O CHRONOLÓGII

Mohamedánsky letopočet – nazýva sa hedžra a používa sa v arabsko-mos-

limskom svete doteraz. Začína sa 15. júlom (štvrtok) v roku 622, kedy Mohamed utiekol z Mekky do Mediny. Musí sa s ním zaoberať historik, ktorý študuje vzťahy kresťanstva a islamu.

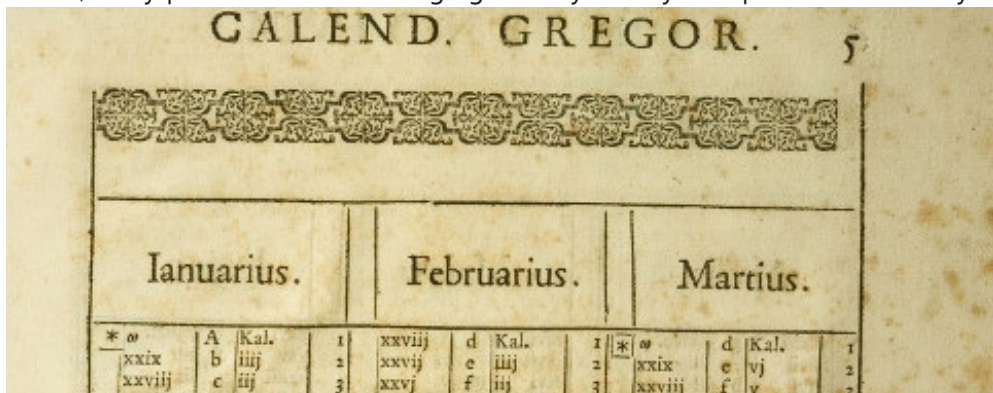
Byzantský letopočet – najoficiálnejším spôsobom počítania času v Byzancii

bol výpočet rokov podľa tzv. indikcií. Boli to 15-ročné periódy, ktoré sa začínali 1. septembrom v roku 312 po Christovi. Tento rok 312 nebol azda vzatý pre základ chronológie byzantskej náhodne: 12. októbra 312 zvíťazil cisár Konštantín nad svojím rivalom Maxentiom a v marci v roku 313 vydal slávny Milánsky edikt, ktorý zaručil kresťanom v rímskom štáte slobodu vierovyznania. Pravdaže, delenie času na indikcií bolo známe už predtým, a to z finančného systému rímskeho štátu. Finančný

rok (daňový) sa začínal „pokynom“ cisára. Pôvod tohto systému sa hľadá v Egypte. Okrem týchto letopočtov jestvovali v minulosti i iné éry: španielska, mauretánska, arménska, a iné. Dnes sa vo svete používa ešte napr. letopočet japonský.

Kalendár juliánsky (starý) a gregoriánsky (nový) – do kapitoly o chronológii v cirkevnej minulosti treba vložiť pre informáciu aspoň stručné údaje o dnes používaných kalendárnych systémoch. Od roku 1582 zaviedol rímsky pápež Gregor XIII. vlastnou autoritou v západnom rímskom katolicizme tzv. nový, reformovaný kalendár, ktorý po ňom dostal meno gregoriánsky. Predtým sa používal v niektorých

pravoslávnych Cirkvách a na bohoslužobné účely sa dosiaľ používa starší kalendár, tzv. juliánsky, ktorý zaviedol, či presnejšie povedané taktiež zreformoval Gaius Július Cezar v roku 46 pred našim letopočtom. Podľa rozhodnutia pápeža Gregora XIII. sa toho roku 1582 namiesto 5. októbra začalo počítať 15. októbra. Pretože juliánsky kalendár pokračoval bežne bez zmeny ďalej, došlo medzi novým a starým kalendárom k rozdielu 10 dní. Táto odchýlka sa však ďalej zväčšovala a bude sa zväčšovať, lebo podľa určitého pravidla sa v gregoriánskom kalendári skrúti rok začiatku storočia o 1 deň s tou výnimkou, že sa neskracuje ten rok začiatku storočia, ktorý je deliteľný číslom 400. Tak v rokoch 1700, 1800 a 1900 sa z gregoriánskeho systému „vymazalo“ po jednom dni a diferencia medzi gregoriánskym a juliánskym kalendárom narástla na 13 dní. Rok 1600 zostal neskrátený, takisto sa nebude krátiť rok 2000, 2400, 2800, atď. V krajinách rímskokatolíckej Európy bol gregoriánsky kalendár zavedený neskôr (v Holandsku, Dánsku a Nórsku v roku 1700, v Anglicku 1752, vo Švédsku 1753). V Rusku bol v platnosti až do konca I. svetovej vojny „starý“ kalendár, nový bol zavedený ako štátny v Sovietskom zväze v r. 1918. Podobne v iných pravoslávnych krajinách bol zavedený len v občianskom živote, nakoľko v cirkevnom živote sa nestretávajú pokusy o zavedenie „nového“ kalendára vždy s pochopením. Vo svete sa stále častejšie hovorí o nutnosti zaviesť jednotný svetový kalendár. Táto myšlienka sa presadzuje na medzinárodnom fóre i v ekumenických kruhoch.

Zdroj: Pavel Aleš: Cirkevné dejiny I. Úvod a prvé obdobie cirkevných dejín

Zdroj foto: nbcnews.com, historyofyesterday.com

Dávid Horváth

ROZHOVOR S PROT. DOC. THDR. ŠTEFANOM ŠAKOM, PHD, DUCHOVNÝM SPRÁVCOM PCO KROMPACHY, RIADITEĽOM INŠTITÚTU GRÉCKEHO JAZYKA A KULTÚRY NA PBF

1. Otče, odkiaľ pochádzate, ako si spomínate na roky Vášho detstva?

Narodil som sa v Humennom a od útleho detstva som bol rodičmi vedený k duchovnému životu a k chrámu. Moja mama Anna pochádzala z Medzilaboriec a vo veku 11 rokov osirela. Starali sa o ňu jej starší súrodenci a vyrastala v chráme pri o. Michalovi Begovi, kde kantorovala. Môj otec Ivan pochádzal z Čabaloviec, potom sa presťahovali do Sukova a pracoval v Chemlone ako zámočník. Mama pracovala ako zdravotná sestra v nemocnici na chirurgickom oddelení v Humennom. Každú nedeľu a vo sviatok už od kočiarika sme boli v chráme, naša mama sa snažila si to v práci zariadiť, aby tam mohla byť. Veľmi rád som s mamou kantoroval, obľuboval večerné bohoslužby, obsluhoval v oltári spolu s terajším o. Mariánom Fedom.

2. Študentský život ste mali pestrý, aká bola Vaša cesta na Pravoslávnu Bohosloveckú Fakultu?

Po ukončení základnej školy som vyštudoval odbor elektromechanik strojových zariadení na SOU v Humennom. Následne som pracoval v Chemlone Humenné a popri zamestnaní som si dokončil maturitu. Bavila ma technika a chcel som ísť študovať na VŠ Elektrotechnickú do Košíc. Moja mama si však veľmi priala, aby som študoval teológiu, no ja som sa jej prosbám dlho vyhýbal. V žiadnom prípade som nechcel byť kňazom. V tom čase v Humennom slúžil o. Juraj Cuper, môj otec bol kurátor a mama spravovala cirkevnú pokladňu. Ako rodina sme viedli intenzívny cirkevný život. Napokon som poslúchol prosebný hlas mamy: „Synu môj, nič Ti nemôže brániť ísť študovať teológiu, ved' kňazom sa stať nemusíš“. Tak som nakoniec vyštudoval teológiu v Prešove :-). Počas štúdia, hneď v druhom ročníku, mi náš dekan fakulty navrhol, aby som sa pripravoval na doktorantské štúdium do Rumunska. Začal som sa teda intenzívne učiť rumunský jazyk. Pomáhal mi v tom o. Pavel Tkáč, ktorý ovládal asi 6 či 7 svetových jazykov. Venoval mi svoj čas 2 hodiny popoludní každú nedeľu. Keď som v roku 1988 ukončil štúdium na PBF a musel som odísť na povinnú vojenskú službu. Po návrate som nastúpil ako riaditeľ na pravoslávny kňazský seminár, ktorý sa predtým nachádzal ešte v starých priestoroch na Sládkovičovej ulici v Prešove. V tom čase sme práve realizovali jeho presun na Plzeňskú ulicu a tak postupne budovali tento kňazský seminár – chrám, jedáleň a kuchyňu. Takisto prebehlo i sťahovanie PBF do terajších priestorov, bývalého kaštieľa.

3. Drahý otče, veľmi Vás obohatilo štúdium v Grécku a stretnutia so zaujímavými ľuďmi. Ako to všetko dnes hodnotíte?

Keď už konečne nastal čas vycestovať podľa „plánov“ do Rumunska, moje štipendium padlo. Tak sa stalo, že vtedajší Koštantinopolský Patriarcha Dimitrij I. podaroval pre Pravoslávnu Cirkev v Čechách a na Slovensku jedno štipendium na štúdium do Grécka v meste Thesaloniky na Aristotelovu Univerzitu a vybrali na štúdium mňa. Absolvoval som teda cestu do Grécka, pričom som neovládal grécky jazyk. Po príchode do krajiny som zistil, že nemám vybavené ani štúdium, ani štipendium, vlastne ani ubytovanie a stal sa zo mňa bezdomovec. A to do slova a do písma. Býval a spal som v parku, chodieval som na bohoslužby do neďalekého monastiera IERA MONI VLATADON a takto som prežil niekoľko dní. Keď máte vo vaku pár dolárov a ocitnete sa celkom bez akýchkoľvek finančných prostriedkov, sám na „púšti“, bez pomoci, jedla, keď neviete, čo budete jesť, ako budete fungovať a čo vás do budúcich dní čaká... Boli to ťažké chvíle, no zároveň to bol ten najkrajší čas môjho života. Život v Božej prítomnosti, kde bezprostredne pocítite Božiu Blahodať a pomoc. Zrazu sa objavilo toľko sponzorov čo mi chceli pomôcť a nestihate si vlastne užívať Božiu Blahodať, pocítujete radosť a zázraky na dennom poriadku. V monastieri IERA MONI VLATADON v Thessalonikách (kde pôvodne Apoštol Pavol hlásal tesalonickým kresťanom), kde som chodieval na Bohoslužby som sa pýtal na ubytovanie. Časom sa tam skutočne uvoľnila izba a prijali ma. Tento monastier ma podržal nielen ekonomicky, no zlegalizovali mi aj pobyt v Grécku a vybavili študentské víza. Začal som tak konečne študovať, na Filozofickej fakulte 1 rok, potom 2 roky doktorandské štúdium teológie na Teologickej Fakulte Aristotelovej Univerzity.

Hneď prvý rok počas pobytu v Grécku som sa dostal na svätú horu Athos. Je tam mnoho monastierov, ale ja som si tam vybral ruský monastier sv. Panteleimona, kvôli prístupnejšej komunikácii. Tým, že tam boli ruskí i ukrajinskí monasi, takže sme sa vzájomne rozumeli. Bol som vtedy na sved' u duchovníka otca Makarija, ktorý bol ukrajinec. Začal mi rozprávať o službe v cirkvi, čo som vtedy nechápal, no on ma vlastne pripravoval na duchovenskú službu v budúcnosti. Boh sa mi tak cez neho prihovárал, no ja som si myslel a hovoril niečo iné. Neskôr som navštívil množstvo monastierov na Athose i mimo neho. Vyhľadával som však radšej malé skýty, kémie, pustovne – tzv. hesychastiria, veľmi jednoduché domčeky s počtom 2 – 6 mníchov. Práve v nich máte možnosť vidieť mníchov ako bežne žijú, fungujú počas celých 24 h a zároveň sa zapájate do ich života. Znamená to žiť Evanjelium v praxi. Cerkovka, kuchyňa, jedna izbička, záhrada a všetko naplnené a sprevádzané modlitbou. Keď má človek možnosť takto chvíľu žiť, dozvie sa množstvo praktických vecí pre svoj život. Ja z nich takisto čerpám a žijem dodnes. Vďaka tomu som ešte dodnes v duchovenskej službe, ktorá ma napíňa. Dalo mi to strašne veľa, našiel som tam to, čo som stále hľadal. Veľmi často sme s rodinkou navštevovali ženský monastier Čestného kríža v Mapose (Korint), v ktorom žijú aj tri sestry z východného Slovenska: Tatiana, Kalista a Chariesa. Nebohá igumena Medodija, ako dobrá matka nás vždy s láskou prijímala a mala dar diakrisis, t.j. rozlišovania. Tým, že bola sirota a mala osobnú životnú skúsenosť, bola veľmi vnímavá. Mala

schopnosť, kedy čo povedať a čo urobiť. O monastieroch sa musíme naučiť jednu vec. Monach k tomu, aby bol spasený musí naplniť 3 sľuby: Panenstva (čistoty) - ktoré sa nestráca v manželstve, Poslušanija (vnímať hlas Boží), Chudoby – myslí sa nemajetnosti (z gr. aktimosini – nemajúc majetok). To isté musíme aplikovať i v rodinnom a v manželskom živote veriacich kresťanov.

4. Otec Štefan, aké boli začiatky Vašej kňazskej služby? Dnes pôsobíte ako duchovný správca PCO Kropmarchy a aktuálne realizujete dokončenie výstavby nádherného ranokresťanského chrámu zasväteného veľ'komučeníkovi Jurajovi Víťazovi. Zápasíte s nedostatkom financií. Môžeme touto cestou osloviť dobrých ľudí na podporu tohto Bohumilého diela, na slávu Božiu...

Keď som mal 29 rokov, zomrel mi otec, mama ostala sama a preto som sa v mesiaci máj 1994 predčasne vrátil z Grécka. Hneď nato v júli som sa oženil a v septembri 1994 som nastúpil na PBF, ako asistent na katedre praktickej teológie PBF. V tom čase bola veľká potreba kňazov, no ja som takú možnosť stále odmietal. Nakoniec som

sa predsa len nechal presvedčiť a vysvätili ma na diakona v roku 1995. Hneď nato o rok neskôr nastal čas i na vysviacku na kňaza, práve na krásny prázdnik Stritenia Hospodňa. Dostal som do duchovnej správy obce Lomné, Bžany, Kručov, Vyšná Olšava. V Kručove sme hneď zahájili stavbu chrámu svätej veľ'komučenice Paraskevvy. Po dostavaní chrámu ma vladyka Nikolaj zavolať s požiadavkou systematizovať a rozbehnúť farnosť v Ružomberku, ale nakoniec dostal som dekrét do mesta Kropmarchy.

Na mojej prvej liturgii ma uviedol a predstavil veriacim o. Rusič, ktorý vtedy slúžil v obci Slovinky a ktorý postavil základ zriadenia farnosti v meste Kropmarchy. V máji 2002, keďže v meste Kropmarchy neexistovala systematizovaná cirkevná obec, takže začínala svoje fungovanie takmer z ničoho. V začiatkoch sme v mestskom klube v prenajatých priestoroch vykonávali bohoslužby a s veriacimi sme sa stretávali v mestskej cukrárni, kde sme realizovali katechizáciu, prednášky, viedli debaty. Po odchode z mestského klubu, sme si prenajali miestne jaskle v ktorých sme slúžili už nielen v nedeľu, ale i na sviatky a počas týždňa jednotlivé bohoslužby. Zároveň sme začali realizovať

zbierky a zakúpili pozemok na výstavbu chrámu. Začali sme krok po kroku robiť všetko potrebné k začatiu výstavby Božieho chrámu. Avšak nebola to ľahká cesta, nakoľko po vypovedaní nájomnej zmluvy zo strany mestského úradu, sme boli nútení zabezpečiť si nové náhradné priestory na slúženie svätých Bohoslužieb. S Božou pomocou sme našli vhodný objekt, teda dom, ktorý sme následne zakúpili, zrekonštruovali a upravili na dôstojné fungovanie cirkevnej obce a predovšetkým zvestovanie svätého Evanjelia. Postupne sme s veriacimi prešli aj na starý kalendár.

5. Čestný otče, čo by ste odkázali čitateľom, tvorcom časopisu Istina?

Bežný človek máva strach a obavy. Mal som možnosť naučiť sa, že človek má Otca Nebeského a nie je sirota. U veriaceho človeka nie je možné, aby mal nejaký strach a už vôbec nie obavy. Mnisi prijímajú všetko tak, ako Boh požehná. V skýtoch mnisi žijú ako my v rodine. Síce nechodia do zamestnania, ale pracujú vo svojich záhradkách, niečo vyrábajú a slúžia Bohu. Žiaľ bežný človek nežije podľa Božej vôle, ale podľa svojej. My veľa krát chceme niečo mať, vlastniť a ani nevieme, k čomu to vôbec potrebujeme. Mnisi sú spokojní s tým čo majú, lebo všetko čo potrebujú im posielajú Boh. Žijú tým, čo je potrebné k spáse, bez strachu, v radosť, prežívajú prítomnosť Božiu v každom okamihu svojho života. Tak ako keď je človek na slnku a užíva si svetlo a teplo. Raz do skýtu niekto telefonoval s prosbou o modlitby, no mnisi mali práve v tom čase súrnu prácu. S vierou, láskou a dôverou zapálili sviečku pri sv. moščach a svätého poprosili aby sa modlil, pretože my máme ešte nejakú prácu. Je to veľká duchovná práca pretaviť niečo také do nášho každodenného života. Je potrebné, aby sa človek naučil vnímať hlas Boží. Ľudia sú unavení sami zo seba, žijú komplikovane, sami si všetko komplikujú. Otcovia cirkvi nikdy nepísali o niečom, čo by sami neprežili. „*My vám kážeme Christa, lebo sme s ním žili.*“ Sv. Paisij Svätohorec ľuďom neustále hovorí: „Žite sväto“. Nakoľko ľudia žijú veľmi komplikovaným a konzumným životom v tomto svete, je potrebné podľa rady sv. Paisija zjednodušiť svoj život, teda zmeniť sa. Sv. Ján Damaský hovorí: „*Duša človeka je jednoduchá – bola stvorená na obraz a podobu Boha a Boh je jednoduchý, nemeniteľný! Boh je Láska a Láska vie len milovať, nič iné!*“ Čistá duša človeka – je naplnená svetlom, slnkom a to i pod mrakmi, pričom navonok je vidieť to svetlo. „*Nech tak sviatí vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali Vášho Otca, ktorý je v nebesiach*“ (Mt 5, 16). Spoveď, pokánie, sv. Eucharistia nás musia premeniť, nakoľko Pravoslávie je metóda terapie človeka a výsledkom tejto terapie je premena človeka, aby nanovo získal obraz a podobu svojho Stvoriteľa. K tomu nás vedie nádherný sviatok v našej Pravoslávnej Cirkvi a to sviatok Premenenia – Preobraženia. Preto je potrebné sa očisťovať, aby sme boli jednoduchí, ľúbili všetkých a všetkým odpúšťali. Odpúšťať - „synchoró“, gr., znamená spolu s niekým zdieľať jedno miesto, prijať ho do svojho srdca. Ak toto nespravíme, príjme ho Christos a my ostane vonku. K tomu, aby sme niekoho ľúbili a prijali ho do svojho srdca – je potrebné pracovať na pokore a krotkosti. Celoživotné dielo človeka je naučiť sa tejto pokore. A s pokorou prichádza pokoj a láska.

CTIHODNÝ A SVÄTÝ LUKÁŠ, NOVOMUČENÍK ADRIANOPOLISKÝ A MYTILÉNSKY (23. 3. / 5. 4.)

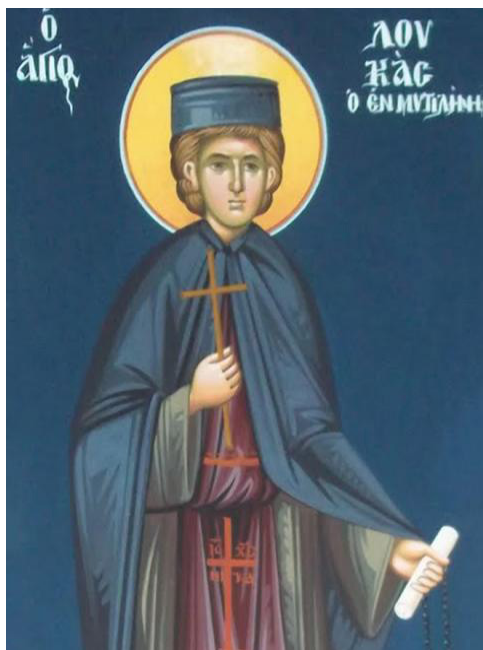
Ctihodný Lukáš pochádzal z kresťanskej rodiny z mesta Adrianopolis. Keď mal chlapec sotva šesť rokov, jeho otec zomrel a matka ho zverila do výchovy jedného gréckeho obchodníka v Konštantínopole, aby sa vyučil za trhovca. Keď mal trinásť rokov, pobil sa s druhým chlapcom, ktorý bol Turek. Keď ostatní Turci, ktorí sa okolo zhromaždili, videli, že Lukáš víťazí, s krikom sa na neho vrhli, začali mu nadávať a vyhrážať sa smrťou. Malý chlapec preto dostal veľký strach a v jednom okamihu zvolal: „*Pustite ma, pustite ma, nechajte ma ísť a ja sa stanem moslimom!*“ Keď to Turci počuli, prestali kričať a jeden z vyššie postavených Turkov ho potom vzal k sebe do služby. Chlapca nechal prijať islam a dal ho obrezať.

Napriek starostlivosti rodiny, v ktorej slúžil, príslubom budúceho skvelého života a dobrého spoločenského postavenia, svedomie nedávalo chlapcovi pokoja. Prvotný strach, ktorý dostal pred Turkami, ho už opustil. Chcel zo služby odísť, ale službu už opustiť nemohol. Prehliadal všetky rozptýlenia i zábaavu a tajne, v skrytosti od všetkých, kvôli všetkému, čo sa mu prihodilo, plakal. Nakoniec sa chlapec predsa nejako spojil s Grékom, u ktorého v Konštantínopole začal prvýkrát pracovať, a povedal mu o svojom želaní utiecť. Tomuto obchodníkovi sa podarilo zmieniť sa o chlapcovi na ruskom konzuláte. Napriek tomu však všetky snahy vziať chlapca z jeho nového nedobrovoľného domova boli márne. Nakoniec sa však chlapcovi predsa len podarilo utiecť. Využil nepozornosť

strážcov, zložil zo seba turecké oblečenie a obliekol sa znova ako kresťan. Podarilo sa mu nastúpiť na loď, ktorá ho odviezla do Smyrny. Tam sa Lukáš vyspovedal u kňaza, ktorý mu poradil, aby sa vybral na Svätú Horu Athos pokúsil sa znova nájsť cestu spásy. Vo väčšine monastierov ho však odmietali prijať, pretože bol ešte veľmi mladý.

Nakoniec ho prijali v monastieri Stavronikita. Napriek všetkému však Lukáš nemohol nájsť pre svoju dušu pokoj, putoval po Svätej Hore, viedol zápas so samým sebou a bol vystavený mnohým pokušeniam. Nakoniec prišiel k myšlienkke, že k pokoji a skutočnému pokániu dôjde len vtedy, keď vyzná Christa pred tými, pred ktorými od neho odstúpil. Duchovník zo Skýtu svätej Anny, ktorému sa Lukáš so všetkým vyznal, mal strach, že kvôli mladosti nevydrží takéto nebezpečenstvo a znovu sa zriekne Christa, preto sa ho snažil ešte prehovoriť. Lukáš bol však aj napriek svojmu veku pevne odhodlaný, a tak mu starec dal poslúšať, keďže videl, že ho nepresvedčí.

Každý deň robil osemsto zemných poklonov, jedol iba suchý chlieb a pil vodu. S radosťou sa podriadil takémuto poslúšaniju od starca a neustále myslel na vyznanie pre Christa. Keď sa nakoniec ukázal pevným vo svojom rozhodnutí, vyprosil si aj požehnanie na to, aby sa mohol stať novým mučeníkom pre Christa. Od svojho duchovníka prijal veľkú schimu, a potom s otcom jeromonachom Vissarionom, ktorý ho sprevádzal, odplávali spoločne na ostrov Lesbos, do mesta Mytiléna. Bdením v

modlitbe, prijímaním Svätých Tajín, ktoré prijímal v Božom chráme, sa pripravoval na nastávajúci zápas. Po tom, čo si dal cez mníšsky odev svetské oblečenie a poprosil s mnohými slzami o odpustenie svojho spolupútnika a duchovného z chrámu, kde prijímal Christove Tajiny, odišiel na miestny súd. Nič z toho, čo si však prial urobiť, sa mu nepodarilo. So smútkom sa vrátil k otcovi Vissarionovi a povedal mu: „*Otče, Christov plameň nebol zapálený!*“ Napriek tomu sa však znova vrhol do boja a vydal sa k Nazirovi – agovi, aby pred ním znova vyznal vernosť Christovi a tým tak odčiniť potupnú pečať obriezky, ktorá bola na neho proti jeho vôli v detstve vložená. Nehľadiac na všetky nebezpečenstvá dal metropolita odslúžiť vo všetkých chrámoch moleben za tohto novozjaveného Christovho vojaka. V tom čase, keď mnohí kresťania prebývali v nepokoji a strachu, jediný Lukáš stál pred súdom plný odvahy a

sebavedomia. Trikrát bol vypočúvaný a napriek tomu neustále ukazoval neobľomnú rozhodnosť vydať sa v ústrety rozsudku smrti a opovrhoval všetkými tými márnivými príslubmi telesných požitkov, ktoré mu boli od Turkov predkladané. Vnuknutím Svätého Ducha nachádzal slová zo Svätého Písma, ktorými vyvracal moslimskú vierouku. Čo však najviac otriaslo všetkými, ktorí sa nachádzali na súde, bolo to, že nový vyznávač a svedok viery v sebe nemal po celý ten čas žiaden strach, ani obavy.

Turci ho potom nechali tri dni vo väzení a pritom dúfali, že svoje rozhodnutie zmení. Keď však Lukáš po troch dňoch znovu predstúpil pred sudcu, poprosil ho o jedinú milosť – o to, aby už nebol márnenny čas a aby bol popravený o hodinu skôr a mohol sa tak pripojiť k Hospodinovi vo večnosti. Potom bol nad ním vynesený rozsudok smrti obesením. Lukáš si pred vykonaním rozsudku vyžiadal čas na modlitbu a modlil sa za seba i za všetkých ostatných kresťanov, zvlášť za tých, ktorí mu pomohli v jeho obrátení. A pretože zostal neobľomný, vo veku devätnástich rokov mu bol vynesený rozsudok smrti obesením, ktorý bol vykonaný 23. marca 1802. Jeho sväté telo viselo obesené po tri dni a tri noci. Potom ho Turci vzali, zaťažili kameňmi a hodili do mora. More však telo mučeníka vrátilo na breh, kde ho potom našli zbožní kresťania, vzali a s úctou pochovali. Následne sa pri svätých ostatkoch a po modlitbách k novému mučeníkovi Lukášovi udialo niekoľko podivuhodných uzdravení, k sláve nášho Boha. Amíň.

Zdroj: zivotysvatych.blogspot.sk/

Zuzana Sadilková

BOHOSLUŽOBNÉ MIESTA V LITURGICKOM ŽIVOTE

Aj keď sa podľa slov nášho Spasiteľa Isusa Christa možno modliť na každom mieste, predsa sú potrebné miesta pre náboženské potreby veriacich a pre bohoslužbu. Takýmto miestom až do ustanovenia Eucharistie bol jeruzalemský chrám, kde Isus Christos učil ľud. Po ustanovení Eucharistie sa kresťania zhromažďovali v súkromných domoch, kde sa modlili, počúvali Božie slovo a vykonávali sv. Eucharistiu. Tieto domy boli prvými kresťanskými chrámami. Keď postupne boli zakladané kresťanské obce, boli stavané aj chrámy, ako napr. chrám v Antiochii, o ktorom je reč aj v Skutkoch apoštolských (11,26).

Keď v čase prenasledovania nebolo kresťanom dovolené zhromažďovať sa k oslavovaniu Boha, schádzali sa na hrobách mučeníkov, v jaskyniach, v katakombách alebo na akýchkoľvek bezpečných miestach. Za cisára Konštantína, keď bolo kresťanstvo pozbavené okov, sa začalo stavať veľa chrámov, čo je dôkazom toho, že už od prvých dôb kresťanstva boli určité sväté miesta. Tieto chrámy a kaplnky slúžili výhradne a priamo kresťanskej bohoslužbe. K svätým bohoslužobným miestam tiež počítame aj zvonice a cintoríny, ktoré vzhľadom k svojmu určeniu nepriamo slúžili k bohoslužobným účelom.

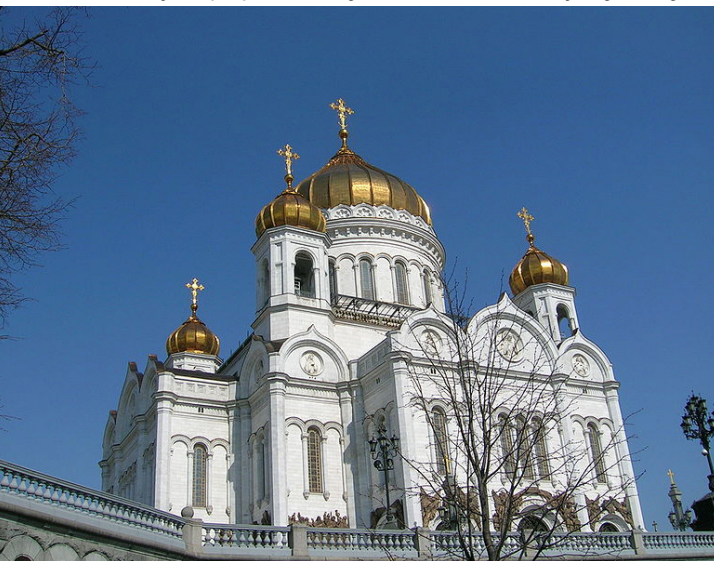
Chrám, cerkov je bohoslužobné miesto, ktoré asi netreba veľmi rozpisovať, keďže dnes sa väčšina bohoslužieb vykonáva práve v ňom. Skôr by som sa zameral na „menej známe“ bohoslužobné miesta, ktoré aj dnes, ale hlavne v minulosti, mali pre vývoj kresťanstva veľký význam. Takým miestom bola napríklad kaplnka. Kaplnky sú malé chrámy, v ktorých sa slúžili a slúžia súkromné i verejné bohoslužby. Kaplnky sa stavali hlavne na hradoch, v palácoch, kde slúžil pove-

rený kňaz pre užitie skupinu ľudí. Takýto kňaz navštevoval aj viacero kaplniek po celej eparchii. Dnes máme kaplnky najmä v nemocniciach alebo vo väzniciach. Na bohoslužbe v nich však môžu byť prítomné iba určité osoby. Ďalšie sú monastierske, seminárne, biskupské, v ktorých sa môžu na bohoslužbách zúčastniť i ostatní veriaci.

K bohoslužobným miestam patrili a patria aj cintoríny, kde sa pochováajú mŕtvi. Kresťania sa oddávna vyznačovali úctou k zosnulým a k ich hrobom. Vidíme

to v Skutkoch apoštolských (8,2), kde sa píše, že sa kresťania postarali o telo svätého Štefana a pochovávajúc ho, „*veľmi plakali nad ním*“. V minulosti, a dokonca v niektorých prípadoch aj dnes, bol zomrelý v jednej miestnosti v dome, kde sa slúžil

parastas, panychída a čítal sa žaltár. Dnes nám na to slúži dom smútku. Cintoríny musia byť ohradené múrom, plotom alebo ohradou, aby boli chránené pred zneužitím. Uprostred cintorína je vztýčený Kríž a mŕtvi sa kladú do hrobov tvárou k východu, aby videli Toho, ktorý príde od východu slnka, a ktorý je svetlom všetkých. Cintoríny boli a dodnes sú na niektorých miestach umiestnené vedľa chrámu, aby zomrelí kresťania odpočívali vedľa toho miesta, kde duchovne

žili a kde prijímali duchovný pokrm a aby tí, ktorí vchádzajú do chrámu, spomínali na svojich zosnulých.

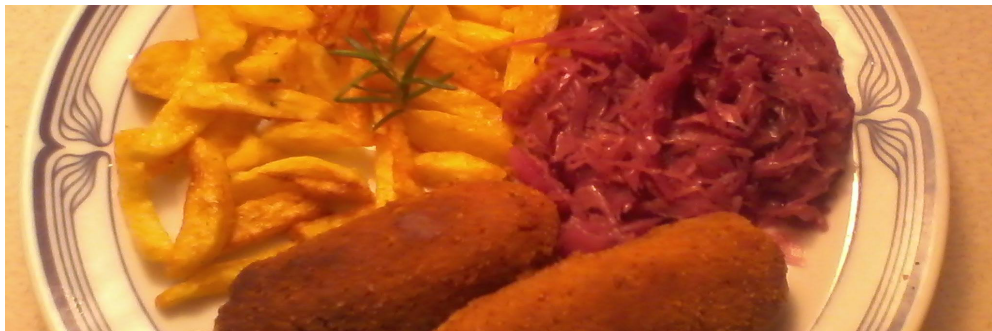
Zvonice spočiatku neboli využívané, a to najmä preto, že ešte neboli zvonky. V čase prenasledovania by ani využívané neboli, nakoľko sa kresťania v tichosti schádzali na tajných bohoslužobných miestach, skrytých pred očami pohanov. Keď Cirkev dosiahla slobodu a pokoj, nastala nutnosť, aby sa zaviedli také nástroje, ktorými by sa veriaci zhromažďovali na bohoslužby. Zavedením zvonov do cirkevného užívania bola nutná výstavba zvoníc, veží, v ktorých by sa zvony umiestnili. Tieto zvonice sa stavali na niektorých miestach vedľa chrámu smerom na západ ako samostatné drevené alebo kamenné stavby. Pri chrámoch stavaných v románskom a gotickom slohu sa týčili zvonice nad *pronaosom* chrámu, čo je typické i pre niektoré veľké chrámy, postavené v byzantskom slohu.

Na každom jednom bohoslužobnom mieste sa ľudia modlili a modlia k Bohu. Každé jedno bohoslužobné miesto je naplnené modlitbou veriacich, ktorí prosia od nášho Spasiteľa lásku, pokoj, zdravie, večný život pre zomrelých a dúfajú, že ich modlitby budú vypočuté. Ďakujeme Bohu za to, že sa máme kde modliť, prijímať sv. Eucharistiu a vyznávať svoje hriechy. Len u Boha máme skutočnú odmenu, ktorá vyplynie z toho, aký spôsob života sme si vybrali a akým smerom sme orientovali našu cestu, ktorá vedie do Cárstva (Kráľovstva) Božieho.

Zdroje: L. Mirkovič – Pravoslávna liturgika 1

Mgr. Daniel Havaj

SÓJOVÉ VALČEKY S DUSENOU KAPUSTOU A HRANOLKAMI

Ingrediencie: *Sójové špekáčky alebo sójové párky, cesnačka (sójová klobása), 1 veľká cibuľa, cesnak, 2 lyžice škrobu, 3 lyžice strúhanky, soľ, vegeta, grilovacie korenie, čierne korenie.*

Postup: Špekáčky a cesnačku si rozmixujeme alebo postrúhame na strúhadle, pridáme nadrobno nakrájanú cibuľu, škrob, strúhanku, vegetu, soľ, korenie, cesnak a vodu podľa potreby, aby sme dosiahli kompaktnú zmes, z ktorej si vytvárame valčeky. Pred vyprážením valčky obalíme v strúhanke. Vyprážame na rozpálenom oleji do zlatista.

HNETENÝ JABLKOVÝ KOLÁČ S KAREMELOVÝM PUDINGOM A POSÝPKOU

Ingrediencie: *Hnetené cesto: 20 dkg Smetolu, 2 lyžice cukru, 500 – 600 g polohrubej múky, minerálka podľa potreby, štipka sódy bikarbóny, prášok do pečiva*

Postup: Z týchto surovín si pripravíme pružné cesto, ktoré rozvalkáme. Cesto dáme na vymastený plech, natrieme udusenými jablčkami s cukrom a vanilkou / škorícovým cukrom/ alebo čerstvými nakrájanými /nastrúhanými/ jablkami, pridáme karamelový puding a posypeme posýpkou. Posýpku pripravíme so Smetolu, múky a cukru. Pečieme doružova cca 15 – 20 minút pri teplote 250°C.

LENIVOSŤ

Slava Isusu Christu!

Avva Dorofej hvarit: *“Vašni sut jedno a hrich je inakše.”* Vašni sut napiklad hniv, ctižiadostivosť, slastoľubije – chočeme žity pre svoje potešenie, nenavist', žela-me zlo a tomu podobny. Hrichy sut samotny skutky vašni, kid' ich čolovik uskutočnit, teda zrobit tilom toty veci, ku kotrym ho navadzajut vašni, lebo možeme maty vašni, ale nemusime podľa nich robity.

Neželaj si znaty zlozvyky bližnych a neprijimaj podozrenia, kotry nam davat naš nepriateľ. Kid' aj v tobi vznikajut, kvôli tvojej hrišnosti, snaž sa ich minity na dobry myšlienky. Ďakuj za šytko a snaž sa najty v sobri dobrotu a svjatu lasku. Najskorej musime chranity naše svedomie v šytkym, vo vzťahu k Bohu, bližnomu a k vecom, a skorej jak dašto poviš abo zrobiš, podumaj, či je to v suladi s voľou Božou, a potim, pomodliac sa povime to abo zrobime a vyzname svoju nemohucnosť pered Bohom a joho blahosť nam so šytkym pomože.

Hlavnych vašni je 8: črevougodije – obžerstvo, blud, srebroľubije, hniv, smu-tok, unynije – skleslosť ducha, ctižiadostivosť a hordosť.

Unynije.

Svjatitel' Ignatij Brjančaninov piše o unyniji, že je to: Lenivosť na dobry skutky, hlavni na molitvu. Odstupenie od neprestannoju molitvy a čitaňa literatury užitočnoju pre dušu. Nevnimanie a ponahľanie sa pri molitvi. Nedbanlivosť. Nebojacnosť pered Bohom. Nečinnosť. Nadbytočne uspokojovanie spankom, ležanim. Prechadzaňa sa z misca na misce. Vtipy. Ruhanie. Odstupenie od poklonov a inych tilesnych podvihov. Zabudanie na svoji hrichy. Zabudanie na Christovy prikazania. Necitlivosť. Zufalstvo.

Svjatitel' Ignatij aj uvadzat cnosť, ktora je opakom unynija a je to striednosť, triezvosť. Teda je to horlivosť ku všelijakym dobrym skutkom. Vnimanie pri molitvi. Dôkladne sledovanie šytkych činnosti, slov a myšlienok a zmyslov. Absolutna nedôve-ra k sobi. Neprestanne prebyvanie v molitvi a Slovi Božom. Strach pered Bohom. Ne-ustala bdelosť nad sobou. Striednosť v spanku, prazdnosloviji, vtipoch a ostrych slovach. Laska k nočnym bdenijam, poklonom a inym podvihom, kotry rozveseľujut dušu. Spominanie na vičný blaha, želanie a ich očakavanie.

Joan Lestvičnik piše vo svojej knihi Lestvica nasledovni: Sleduj a uvidiš jak unynije bojuje s tymy što stojat na nohoch, priklaňat ich k tomu, žeby si sily, sediacich presvedčuje operty sa o stinu, ono nutit smotrity do okna izby, popudzujut k buchka-ňu nohami. Plačučij o sobi neznat unynija. Efrem Syrskyj hvarit: Bida lenivomu! Bude hledaty čas, kotryj premrhal, a nenajde ho.

Bratia i sestry, naj nam dast Boh po molitvam svjatyh pravednikoch, žeby sme i my netrately naš čas zbytočni, lebo kid' budeme hledaty tot čas, bude už neskoro. Zato nebudme lenivy, snažme sa posilňovaty duchovni a nezabývajte na Boha a Joho zapovidi, plňme ich a molme sa, žeby sme byly v Carstvi Nebesnym spolu so šytkyma pravednikami, kotry sa nelenily a ziskaly si vičný život. Amiň. *Christos posredi nas!*

OBSAH

Antipascha 2022.....	3
Istinkáči na trangáči.....	4
Pravoslávna rodina.....	6
Život mladého človeka.....	8
Pravoslávie vo svete.....	10
Pravoslávne Česko.....	12
Ovečka.....	14
Cirkevné dejiny.....	22
Rozhovor.....	24
Novodobí svätí.....	28
Liturgické okienko.....	30
Pôstna kuchárka.....	32
Kázeň.....	33

Obálka: *Christos Voskrese z pravoslávneho kňazského seminára*

Strana 2: *Istinkáči na trangáči, Michalovce*

Strana 35: *Akcie BPM Syndesmos*

Strana 36: *Pascha 2022, Česká republika*

ISTINA - Mesačník Bratstva pravoslávnej mládeže na Slovensku – SYNDESMOS.

Redakčná rada: Marína Bachledová, Ivana Bilá, Anastasia Bobaková, Daniel Havaj, David Horváth, Eva Kahancová, Jana Kapraľová, Ludvig Kináč, Petra Petrisková, Zuzana Sadilková, Juliána Savčáková, Tatiana Vasiliou Mihaličová,

Šéfredaktor: Kamil Kurták

Korektúra: Anna Pružinská

Grafik: Jaroslav Smoleň

Technický redaktor: jerej Miroslav Guba

Pokladník: Anton Sorokáč

Ročník XXVII/2022. ISSN 1335-6739. Číslo indexu: EV 3633/09.

Vychádza 12-krát do roka.

Vydavateľ: Bratstvo pravoslávnej mládeže na Slovensku – SYNDESMOS. IČO 17 075 947

Adresa redakcie: Bayerova 8, 080 01 Prešov

e-mail: istina12@gmail.com

web: www.bpmorthodox.sk/istina

IBAN: **SK928330000002401561588**

Ročný príspevok 6 € + poštovné, uviesť krátke meno odosielateľa

Cirkevne schválené. Za obsah príspevkov zodpovedajú autori.

Uzávierka prijímania príspevkov je vždy 13. deň v mesiaci.

Dátum vydania: apríl 2022

Tlač: GRAFOTLAČ Prešov

